

Как се появява теорията за «варварските земи»: Гръцката архиепископия в Америка и интерпретацията на 28 Правило на Халкидонския събор

Статия на Матю Нейми, публикувана на сайта Orthodox History

През 1924 г. Леонтополският митрополит Христофор, бъдещ Патриарх Александрийски, публикува статия под надслов «Положението на Вселенската Патриаршия в Православната Църква».[1] В началото авторът посочва причината за написването ѝ: това е «тенденцията, според която Вселенската Патриаршия се стреми да разпространи своята духовна юрисдикция върху всички църковни територии или общини, които по една или друга причина са лишени или ѝ се струват лишени от постоянно духовно ръководство и надзор над тъй наречената «Църква на диаспората». Христофор представя тази мисъл като нещо ново, възникнало «през последните две години», т.е. след 1922 г.

Една от ключовите привилегии, за които претендира Вселенската Патриаршия, е юрисдикцията над тъй наречената диаспора – териториите извън географските граници на другите автокефални Църкви. Много Църкви не признават тази претенция, за което свидетелства присъствието на антиохийска, руска, сръбска, румънска, българска и грузинска юрисдикции в Съединените щати и другите страни от диаспората. И все пак Вселенската Патриаршия настоява, че тази изключителна екстериториална юрисдикция е нещо древно и възходящо към 28 Правило на Халкидонския събор – IV Вселенски събор, състоял се през 451 г.

28 Правило е един много интересен текст. Първо, в него се признава, че Константинополският епископ има равни права с Римския епископ по силата на това, че Константинопол е столица на империята и седалище на сената. Във втората половина на Правилото четем:

«Митрополитите на областите Понтийска, Азийска и Тракийска, а също и епископите у другоплеменни от споменатите епархии да се поставят от гореспоменатия свети престол на

светата Константинополска Църква».[2]

Думите «епископите у другоплеменни от споменатите епархии» са решаващи за каноничните претенции на Вселенската Патриаршия за изключителна юрисдикция над диаспората.

През 2009 г. Гръцката православна богословска школа «Св. Кръст» излезе със заявление «Върховенството на Вселенската Патриаршия и значението на 28 Правило на Халкидонския събор». В заявлението се съдържа следният параграф:

«28 Правило на Халкидонския събор ясно възлага върху Константинополския епископ пастирските грижи за териториите извън географските граници на другите поместни (автокефални) Църкви. През V в. за хората, живеещи на тези територии, обикновено се е говорело като за «варварски народи», тъй като те са се намирали извън византийската общност. В Послание до Римляни (1:14) апостол Павел също нарича «варвари» живущите извън пределите на Римската империя. Изглежда, че 28 Правило обяснява 2 Правило на Константинополския събор, в което се казва, че Църквите «между другоплеменните народи» трябва да се управляват «според спазвания досега обичай на отците»».[3]

Тук е изложена в пълнота теорията за «варварските земи». Както се твърди ясно в този документ, говорейки в своето 28 Правило за епископите у другоплеменни «от споменатите епархии», Халкидонският събор е имал предвид «териториите извън географските граници на другите поместни (автокефални) Църкви».

Но това не е нещо, за което се говори ясно в Правилото, а само негово тълкуване. На пръв поглед изглежда, че в Правилото става дума само за епископите от Понтийската, Азийската и Тракийската епархии, служещи сред другоплеменни[4].

Възниква въпросът: къде и как се е появило съвременното тълкуване на диаспората? Очевидно, трябва да се започне от стандартните коментари на канонистите. Зонара пише: «Върху Константинопол се възлага ръкоположението на епископи за другоплеменните народи, живеещи в посочените области, каквито са аланите и росите, защото първите са принадлежали към Понтийската област, а росите – към Тракийската». Валсамон обяснява границите на Понт, Азия и Тракия и заявява, че «аланите, росите и другите са епископи във варварските земи». Аристин казва: «Само митрополитите на Понт, Азия и Тракия му се подчиняват и се ръкополагат от него, както и епископите на варварите в тези епархии».

Тези коментатори дават твърде широко тълкуване на фразата «епископите на споменатите

епархии сред варварите». В началото на XIX в. преп. Никодим Светогорец повтаря Зонара в своя «Пидалион», като пише: «[Определяме] да се поставят не само митрополитите на споменатите епархии, но и епископите на варварските страни, разположени в съседство с тези епархии. Например, тъй наречените алани са живеели в съседство с епархията на Понт, а росите – с епархията на Тракия».[5]

Никъде в коментарите от Зонара и Валсамон през XII в. до преп. Никодим в началото на XIX в. няма ни най-малък намек за съвременната теория за «варварските земи». Покойният Сардски митрополит Максим в книгата си от 1976 г. за Вселенската Патриаршия подробно пише за «варварския» език на 28 Правило, но не цитира никакви по-ранни източници в подкрепа на теорията за «варварските земи».[6] И тъй, откъде се е взела тази теория? Доколкото можах да разбера, най-ранното свидетелство за нея се е появило на границата между XIX и XX в., когато гръцката диаспора се е разпространила широко по целия свят, и особено силно в Съединените щати.

Организираното православно християнство пуска корени в Съединените щати по време на Гражданската война, когато полиетнични енории се създават в Сан Франциско (под управлението на Руската Църква) и в Ню Орлеанс (свързани с Гръцката Църква). Но до 90-те години на XIX в. православните енории в Америка не са твърде много. Ако говорим за национален състав, то най-голяма група сред пристигналите в Новия свят православни са гърците. През следващите години гръцките емигранти създават храмове в източната част на Съединените щати, а скоро след това и на запад. Гръцките храмове са така или иначе свързани или с Вселенската Патриаршия, или с Гръцката Църква, или – понякога – с Александрия или Йерусалим. На практика тези новопостроени гръцки храмове действат автономно и се управляват от надзорни съвети, състоящи се от миряни, които наемат и уволняват свещениците по свое усмотрение. О. Джон Ериксън пише: «Нищо чудно, че някои енории са могли да бъдат вкарани в заблуда и са наемали самозванци, най-често скитащи монаси, които се представяли за ръкоположени свещеници, за да получават заплащане за кръщавките, венчавките и другите необходими "обреди и треби"».[7]

За гръцкото Православие по това време Америка е «див запад». В някои други православни етнически групи в Америка има повече ред. Руската Църква създава в Америка архиепископия с местен архиепископ и свещеници, назначавани в енориите в правилен ред. Антиохийците и сърбите имат свои етнически викариати под управлението на руския архиепископ. Вселенската Патриаршия никога не е възразявала срещу тази първа руска юрисдикция в Америка, но и никога не отстъпвала гръцката диаспора на руския архиепископ.

С течение на времето Вселенската Патриаршия и Гръцката Църква решават, че нещо трябва да се направи с гръцките общини. През 1907 г. Патриаршията създава комисия от трима митрополити, която трябва да проучи въпроса за растящата гръцка диаспора. Кой трябва да има власт над тези хора и техните храмове? Как трябва да се управлява гръцката диаспора? На 12 ноември 1907 г. патриаршеската комисия представя своя доклад на заседание на Светия Синод. Една съвременна оценка на доклада и дискусиата изглежда така:

«Въз основа на светите канони, които не се цитират, в доклада се прави изводът, че всички гръцки храмове и общини, не включени в каноничната територия на една или друга автокефална Православна Църква, зависят от Вселенската Патриаршия. Комисията изказва мнение, че за успеха на този проект Вселенската Патриаршия трябва писмено да предложи на автокефалните Църкви-сестри да я молят при необходимост за официалното ѝ съгласие при назначаването на йерарсите и духовенството, отговорни за енориите в чужбина. В този случай Вселенската Патриаршия няма да има право да откаже. С други думи, това ще е обикновена формалност.

Негово Всесветейшество Патриарх Йоаким III не се съгласява и предлага нещата да се оставят така, както са били, т.е. в Европа и на други места местните енории да зависят по старому от своите Църкви, а гръцките общини в Америка да бъдат подвластни непосредствено на Светия Синод в Атина»[8].

Доколкото мога да съдя, този доклад е най-ранният пример за теорията за «варварските земи» в контекста на 28 Правило, въпреки че то не се цитира пряко. Заслужава да споменем, че патриаршеската комисия и Патриарх Йоаким не се съгласяват с употребата на това понятие.

През март 1908 г. Патриарх Йоаким и неговият Свети Синод издават Томос, според който правата на Патриаршията в диаспората са отстъпени на Гръцката Църква.[9] В Томоса ясно е изложена теорията за «варварските земи» като основание за юрисдикцията на Патриаршията над диаспората, но с акцент върху етническите гърци, а не върху всички православни християни. Томосът започва със заявление, че Светият Синод се опитва да открие в древните правила основа за решаването на възникналите пастирски проблеми. Синодът пише: «Това, което ние извършваме сега с този Патриаршески и Синодален Томос, засяга областите, намиращи се извън установените граници на автокефалните Църкви, в Европа, Америка и други страни, където има гръкоправославни църкви, за които въпросът за единния ред на каноничната църковна власт е понастоящем нестабилен и неясен».

След това в Томоса се излага теорията за «варварските земи»:

«Понеже духовната зависимост на речените църкви беше аномална и неопределена и

каноничният ред бе явно нарушен, то очевидно е, че нито Светата Църква на Елада, бидейки дарена от нашата Патриаршия със статут на автокефалия в строго определени рамки, нито която и да е друга Църква или Престол не могат канонически да разпростират своя авторитет извън пределите на своята област с изключение на нашия Всесвети Апостолски и Патриаршески Вселенски Престол, който има това право както поради дадената му привилегия да посвещава епископите във варварските земи, намиращи се извън границите на поместните Църкви, така и поради своята преднина по отношение на висшия надзор над споменатите църкви в чуждите земи».

По-нататък в Томоса се казва, че Патриаршията отстъпва на Гръцката Църква «правото на надзор над всички гръкоправославни християни в диаспората». В Томоса се излагат различни условия: светото миро трябва да се получава от Вселенския Патриарх, който трябва да бъде споменаван на Литургията; енорийските свещеници трябва да получават канонично назначение от Светия Синод в Гърция; всички енории трябва да правят финансови вноски за Патриаршията.

Преди всички ние виждаме тук доста широки канонични претенции, а именно, че Константинопол има правото да «ръкополага епископите във варварските земи», което очевидно е начин за прилагане на 28 Правило. В Томоса се твърди, че само Константинопол може «канонически да разпростира своя авторитет извън пределите на своята област» и че никоя друга Църква не може да осъществява юрисдикция в области извън своята определена канонична територия. Изглежда, че се визират претенциите на Руската Църква с нейните епископи в Америка и Япония.

И все пак Томосът съвсем ясно се съсредоточава върху гърците, а не върху православните като цяло. Това не означава, че Томосът отстъпва християните от другите народи на другите Православни Църкви, а само че Томосът не споменава православните от другите народи в диаспората.

Според Томоса от 1908 г. Гръцката Църква е трябвало да изпрати свой епископ в Америка. В течение на десет години, до 1918 г., това не се случва и гръцките енории в диаспората стават все по-разделени. Разбира се, това е времето на разкола между «роялистите» и «венизелистите», и гръцките енории в Америка се делят по политически признак в съответствие с теченията в гръцкото кралство. През 1918 г. новият митрополит Атински (все още без титлата «архиепископ») Мелетий (Метаксакис) се отправя за Съединените щати заедно със своя приятел епископ Александър (Демоглу) и започва да организира гръцките енории в това, което впоследствие става Гръцка архиепископия. Тази архиепископия провежда първия конгрес на своите духовници и миряни през 1921 г. и пак тогава бива регистрирана като юридическо лице. Архиепископията отпразнува това събитие през миналата година.

Защо тогава ние отбелязваме столетието на архиепископията през 2022 г.? През 1921 г. Мелетий е «персона нон грата» в Гърция; съдено му е да преживее възходи и падения заедно със своя политически съюзник Венизелос, а когато роялистката партия отново добива надмощие, Мелетий като митрополит се оказва излишен. Той се връща в Америка, но вече като изгнаник. Учредената през лятото на 1921 г. Гръцка архиепископия, както и Мелетий, се намира в неопределено положение.

В края на годината всичко се променя по един драматичен начин. През декември Мелетий бива неочаквано избран за Вселенски Патриарх по неправомощна процедура с участието на малцинство от епископите с право на избор. Вселенският престол е празен от 1918 г. – период на неопределеност, съвпаднал с гръцко-турската война. От прокуден митрополит Мелетий внезапно се превръща в главен архиерей на православния свят. Неговата интронизация се извършва през февруари, а на 1 март едно от първите му деяния като Патриарх става отмяната на Томоса от 1908 г. и възстановяването на властта на Вселенската Патриаршия над диаспората.

Отмяната се извършва посредством т.нар. «Праксис», издаден от Мелетий и неговия Синод.^[10] В този документ, доколкото мога да съдя, за първи път е представена в пълнота теорията за «варварските земи», не ограничена само с етническите гърци. В «Праксиса» се говори за Томоса от 1908 г. като за документ, с който Патриаршията е дала на Гръцката Църква «каноничното право за защита и върховна власт над гръкоправославните общини в диаспората и над онези, които се намират извън установените граници на светите Православни Автокефални Църкви». В «Праксиса» се отделя специално внимание на това, че тези общини са «гръкоезични». Понеже Гръцката Църква не е смогнала да организира успешно тези общини, Константинопол си възвръща властта над диаспората и «своето неотменно право да управлява и да прилага със своя авторитет каноничната власт, която му принадлежи по силата на светите канони и църковния ред, в който влиза църковният надзор над онези [общини], които се намират извън Православните Църкви и в диаспората». По този начин «Праксисът» прехвърля акцента от гръкоезичните върху всички православни общини без оглед на техния етнически произход или език. За да се отстранят съмненията във всеобхватността на тези претенции, в предпоследния параграф на «Праксиса» се заявява гръмогласно:

«Константинопол незабавно възстановява напълно и в неизменно състояние своите канонични права за надзор и управление на всички без изключение православни общини извън пределите на Автокефалните Църкви в Европа, Америка и другите страни, като ги поставя незабавно под своето непосредствено църковно подчинение и ръководство, и определя, че онези, които могат да се появят впоследствие, ще принадлежат само на него и само чрез него ще притежават законно църковно устройство».

На 17 май Мелетий и неговият Синод издават Томос за учредяването на Архиепископия на Северна и Южна Америка като епархия на Вселенската Патриаршия.^[11] Този майски Томос започва с напомняне за «теорията за варварските земи»: «Каноничните правила и вековната практика на Църквата предават православните общини извън каноничните граници на отделните свети Божии Църкви на пастирското управление на Светейшия Апостолски Патриаршески

Вселенски Престол».

За разлика от Томоса от 1908 г., който започва с обширни претенции за териториална юрисдикция, но след това прехвърля акцента единствено върху гръцката диаспора, и от «Праксиса» от март 1922 г., който отменя Томоса от 1908 г., в Томоса от 1922 г. изобщо не става дума за етническа принадлежност; в него се заявява, че «отсега нататък всички православни общини в Северна и Южна Америка, и всички православни църковни организации, съществуващи в момента или можещи да се появят в бъдеще, ще станат членове на едно тяло и ще се наричат «Православна архиепископия на Северна и Южна Америка». Не «Гръцка архиепископия», а «Православна архиепископия».

В Томоса архиепископията е посочена като петнадесета в списъка на митрополиите на Вселенската Патриаршия. Определена е и структурата на архиепископията, която трябва да се дели на епархии. Като начало Томосът препоръчва четири. Любопитно е да отбележим, че Ню Йорк изобщо не е споменат. Под управлението на архиепископа са Вашингтон, окръг Колумбия, Филадельфия и още три епархии, а именно Чикагска, Бостънска и Калифорнийска. Архиепископът и епархийските епископи образуват епархийски синод.

Томосът предоставя на архиепископията повече независимост, отколкото Гръцката архиепископия има в наше време. В случай, че мястото на архиепископа или епархийския архиерей се окаже свободно, епархийският синод избира приемник по следната процедура: Константинополският Синод изпраща списък от кандидати, след което постоянният съвет на духовенството и миряните (по същество еквивалентен на днешния Съвет на архиепископията или Съвет на митрополията) «посочва» онези, които предпочита, – по същество измежду вече определените кандидатури. Епархийският синод провежда избори въз основа на списъка на предложените кандидати и неговото решение подлежи на одобрение от Вселенската Патриаршия.

Безусловно, всичко това днес не се прилага. От момента на реструктурирането на архиепископията през 1930-1931 г. Константинополският Синод контролира избирането на нови архиепископи. Архиепископията не играе никаква роля в процеса на избора. Само на Съвета на архиепископията е дадена съвещателна роля (по същество ролята на статист).

Както видяхме, Томосът от 1922 г. няма етнически характер. Изглежда, че според него архиепископията се смята за единствена канонична организация за всички православни християни в Северна и Южна Америка. Но архиепископията никога не е имала онзи всеправославен характер, който, както изглежда, се подразбира в Томоса. В първия Устав на архиепископията, издаден през 1922 г., за нея се говори като за Гръцка архиепископия на православните християни, чийто богослужебен език е гръцкият. В Устава е специално отбелязано, че архиепископията съществува, да организира духовния живот на гърците и православните американци с гръцки произход.

Тези две деяния на Мелетий и неговия Синод са само част от изблика на тяхната активност. През март, когато Томосът е отменен, Мелетий прекарва цяла седмица в преговори с делегацията на Сръбската Православна Църква за нейната автокефалия. С един друг Томос е създадена Тиатирската и Великобританска митрополия за надзор върху енориите в Централна и Западна Европа. Томосът за Северна и Южна Америка се появява през май, а през септември Мелетий издава енциклика, с която признава действителността на англиканските хиротонии. Това не е съвпадение. Британия по това време е един от ключовите играчи по отношение на все още неопределеното тогава бъдеще на Турция, а Мелетий в течение на няколко години открито изразява надеждата си, че «Света София» ще бъде върната на православните.

Изборът на Мелетий и тази негова дейност се извършват по време на напрегнатата патова ситуация в гръцко-турската война преди Малоазийската катастрофа. През февруари и март, когато се извършват интронизацията на Мелетий и отмяната на Томоса от 1908 г., съюзниците под ръководството на Великобритания провеждат дипломатически срещи в Лондон, опитвайки се да решат въпроса за примирието. На Ататюрк това не се харесва, а гърците стават все по-деморализирани и разделени. През април Мелетий пише на Венизелос: «Разбира се, всички ние и в Смирна, и в Атина водим борба на тъмно, нанасяйки безразборно удари и по приятелите, и по враговете вече без определена цел».[12] В течение на няколко седмици преди издаването на Томоса за диаспората съветското правителство, заето по това време с преследване на Руската Православна Църква, изпраща в Турция големи парични суми. Гърците се фиксират върху Константинопол. Всички очакват някакво решение.

Ето в какви условия Мелетий и неговият Синод отменят Томоса от 1908 г. и учредяват Архиепископията на Северна и Южна Америка. Бъдещето на Вселенската Патриаршия, на Православието не само в Турция, но и в Русия, пък и в световен мащаб внезапно се оказва под въпрос. Определялите векове наред съдбата на православния свят велики империи – Руската, Османската и Хабсбургската – внезапно изчезват, и вместо тях в най-добрия случай се появява неопределеност, а в много случаи – преследвания и разрушение. В този контекст Мелетий, може би най-креативният, амбициозен и политизиран Патриарх в историята, радикално преустройва самата институция на Вселенската Патриаршия, придава ѝ нова цел и става творец на теорията да обширните «варварски земи», към които спада по-голямата част от земното кълбо.

В началото на тази статия аз цитирах бъдещия Патриарх Александрийски Христофор, който заявява, че Вселенската Патриаршия е започнала да разпростира своята юрисдикция върху диаспората едва през 1922 г., т.е. с Томоса от 1922 г. Ние обаче можем да проследим

претенциите на Патриаршията върху диаспората чак до 1908 г. Като цяло, струва ми се, Христофор е прав. Изглежда, че теорията за «варварските земи» трябва да се отнесе към началото на XX в. За първи път тя е ясно изразена в Томоса от 1908 г., но няма практически резултати до 1922 г.

Една последна забележка. Патриарх Мелетий, който е баща на модерната теория за «варварските земи», се отказва след няколко години от нея. През 1924 г. турците го принуждават да напусне Константинопол, а през 1926 г. той е избран за Александрийски Патриарх. През следващата година той лишава от сан свещеник в Мароко, което в древни времена се е намирало под властта на Рим. Този свещеник се обръща към Вселенския Патриарх, претендиращ за юрисдикция над Мароко (страна, която по това време би трябвало да се смята за диаспора). В отговор Мелетий заявява претенции върху цяла Африка, въпреки че до този момент неговата титла звучи като «Патриарх на Александрия, Либия, Пентапол, Етиопия и цял Египет».[13] През 1927 г., въпреки теорията за «варварските земи», започват претенциите на Александрия за «цяла Африка». Вселенският Патриарх не признава претенциите за «цяла Африка» до 2001 г.

Аз, разбира се, съм отворен за всякакви опровержения. Не съм канонист, нито историк на Византия. Може би Валсамон и Зонара просто са игнорирали теорията за «варварските земи» в своите тълкувания на 28 Правило. Смятам за напълно възможно, че преп. Никодим в началото на XIX в. също е оставил без внимание тази теория и че е напълно възможно Вселенската Патриаршия да е възразявала против руската юрисдикция в Америка в някакъв документ, който все още не е открит. Но най-простото обяснение, подкрепено от свидетелствата, които имаме на разположение, е, че теорията за «варварските земи» в контекста на 28 Правило се появява на границата между XIX и XX в., когато многобройната гръцка диаспора се разпространява из целия свят, и се изявява в пълна сила, когато Вселенската Патриаршия под ръководството на Мелетий Метаксакис е принудена да преоткрие себе си по нов начин пред лицето на една единствена по рода си – в рамките на последните 500 години – заплаха за самото ѝ съществуване.

Тази статия беше за пръв път представена на конференцията «100 години Гръцка архиепископия», състояла се в Гръцката православна богословска школа «Св. Кръст» на 7 октомври 2022 г. Признателен съм на моите приятели и колеги, които се запознаха предварително с нея и дадоха своите отзиви. Особена благодарност дължа на М. за предоставените преводи на документите от 1908 и 1922 г., а също и на канонистите о. Патрик Вискузо и о. Джон Ериксън.

[1] Christophoros, Metropolitan of Leontopolis, “The Position of the Ecumenical Patriarchate in the Orthodox Church (1924),” *Orthodox History* (August 26, 2020), <https://orthodoxhistory.org/2020/08/26/the-position-of-the-ecumenical-patriarchate-in-the->

orthodox-church-1924/. Преводът от френски е направен от Сам Ноубъл. Оригиналът е публикуван под заглавието: “Le patriarcat œcuménique vu d’Egypte,” *Revue des études Byzantines* 137 (1925), 40-55.

[2] Rhalles and Potles, 2:280-286, цит. от о. Патрик Вискузо в: *Orthodox Canon Law: A Casebook for Study*, 2 изд. (Holy Cross Orthodox Press, 2011), 83. Ето друг вариант на превода: «Митрополитите на Понтийската, Азийската и Тракийската епархии, а също и епископите на териториите barbaricum на посочените епархии трябва да се ръкополагат само от горепосочения благословен Константинополски престол» (Ralph W. Mathisen, “Barbarian Bishops and the Churches ‘In Barbaricis Gentibus’ During Late Antiquity,” *Speculum* 72:3 (July 1997), 669). О. Джон Ериксън дава следния превод: «Затова [kai hōste] митрополитите – и само те – на Понтийската, Азийската и Тракийската епархии, а също и епископите от гореспоменатите епархии, които са при другоплеменните [eti de kai tous en tois barbarikois episkopous tōn proeirēmenōn Dioikēseōn], трябва да се ръкополагат от гореспоменатия светейши престол на светейшата Константинополска Църква» (Fr John H. Erickson, “Chalcedon Canon 28: Its Continuing Significance For Discussion of Primacy in the Church,” 1).

[3] Faculty of Holy Cross Greek Orthodox School of Theology, “The Leadership of the Ecumenical Patriarchate and the Significance of Canon 28 of Chalcedon,” *Greek Orthodox Archdiocese of America* (April 30, 2009), <https://www.goarch.org/-/the-leadership-of-the-ecumenical-patriarchate-and-the-significance-of-canon....>

[4] Матисън обяснява: «Определението от 451 г. е трябвало да постави Константинопол на еднакво административно ниво с Антиохия и Александрия, които вече са претендирали за власт над църквите на другоплеменните народи в земите, граничещи с епархиите им на Изток и в Египет. Освен това, въпросното определение би отстранило възможността Кесария да остане митрополитска катедра на Армения извън ефективния контрол на Константинопол дори въпреки факта, че Константинопол е имал власт над Кесария. Всеки епископ сред варварите на териториите, граничещи с Понт, Азия и Тракия, от този момент носи непосредствена отговорност пред Константинопол; другите връзки са прекъснати» (Mathisen, 669). Архимандрит Кирил Говорун пише: «Константинополските Патриарси не са имали привилегията да ръкополагат епископите сред «варварите», живеещи извън империята, в Barbaricum. Това е ясно от факта, че там не е имало епископи, освен може би само в Крим. Само епископите на «варварите» в три епархии на империята са били ръкополагани от Константинопол» (Cyril Hovorun, “On the Formation of Jurisdictional Limits of Eastern Churches in 4-5th Centuries,” *Orientalis Lumen IX Conference Proceedings*. Society of St John Chrysostom Eastern Christian Publications. 2005. 87-103). Ериксън се придържа към същото мнение: «Какво означават и как трябва да се прилагат думите «епископи на горепосочените епархии сред варварите»? Първо, напълно ясно е, че те не означават неограничена власт над епископите сред варварите, където и да са те, както някой би смятал днес. Те не означават власт над областите на Горен Нил, които не само са граничили с Египет, но са били и християнизирани от него, или пък власт над областите на Изток, за които важат същите съображения. Във всички тези области надзорът във въпросите, засягащи хиротониите и църковния ред, вече от много отдавна, от времето на доникейската древност, е принадлежал на Александрия и Антиохия. Освен това, бидейки явно загрижен да се спазва съответствието с по-

рано приетите правила, едва ли Халкидонският събор се е опитвал да модифицира положенията на 2 Правило на I Константинополски (II Вселенски) събор, на който е било заявено, че «Божиите Църкви при другоплеменните народи [en tois barbarikois ethnesi] трябва да се управляват според спазвания досега обичай на отците»» (Erickson, 12).

[5] St Nicodemus the Hagiorite. *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of the Orthodox Christians, or All the Sacred and Divine Canons* (Orthodox Christian Educational Society, 1957), 276.

[6] Maximos, Metropolitan of Sardes. *The Oecumenical Patriarchate in the Orthodox Church: A Study in the History and Canons of the Church* (Thessaloniki: Patriarchal Institute for Patristic Studies, 1976), 221-229.

[7] Fr John H. Erickson, “Organization, Community, Church: Reflections on Orthodox Parish Polity in America,” *Greek Orthodox Theological Review* 48:1-4 (2003), 72. Вж. също Matthew Namee, “The Myth of Unity,” *Orthodox History* (January 29, 2018), <https://orthodoxhistory.org/2018/01/29/myth-of-unity/>.

[8] G. Bartas, “Chez les Grecs Orthodoxes,” *Échos d'Orient* 68 (1908), 54-55. Публикувано на английски под заглавието “Who Had Jurisdiction Over the Diaspora in 1907?” в *Orthodox History* (August 12, 2022), <https://orthodoxhistory.org/2022/08/12/who-had-jurisdiction-over-the-diaspora-in-1907/>.

[9] Гръцкият оригинал е публикуван в: Paul Manolis. *The History of the Greek Church of America in Acts and Documents, Vol. 1* (Ambelos Press, 2003), 310-315.

[10] Публикувано в *Εκκλησιαστική Αλήθεια* 1922, 129-130.

[11] Публикувано в *Εκκλησιαστική Αλήθεια* 1922, 218-220.

[12] Michael Llewellyn Smith. *Ionian Vision: Greeks in Asia Minor, 1919-1922* (University of Michigan Press, 1973), 274.

[13] J. Lacombe, "Chronique des Églises Orientales," *Revue des études Byzantines* 174 (1934), 230.

Источник: <https://mospat.ru/bg/authors-analytics/89748/>